

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuypere
& Guy Malfait

Onderwijs

“Kinderen in armoede zijn dom omdat hun ouders dom zijn”.

Bijdrage door Ides Nicaise:

Dit is wel één van de meest stigmatiserende en kwetsende vooroordelen die er over armoede bestaan. Het suggereert dat er gewoon niets aan te doen is.

‘Dom zijn’ is een volkse uitdrukking voor ‘weinig begaafd zijn’ of een laag IQ hebben. De stelling dat armoede te wijten is aan een laag IQ en bovendien ook nog erfelijk is, leeft nog steeds bij heel wat mensen. In Amerika wordt het door sommigen ook nog gekoppeld aan racistische vooroordelen: zwarten zijn veel vaker arm... omdat ze van nature minder intelligent zouden zijn dan blanken.

In de stelling zitten twee vooroordelen tegelijk: (1) armoede is te herleiden tot een kwestie van IQ; en (2) het IQ is in hoge mate erfelijk.

(1) *Armoede is te herleiden tot een kwestie van IQ.*

In feite zijn er een aantal belangrijke factoren die het risico op armoede mee bepalen: een laag onderwijsniveau, een zwakke gezondheid, werkloosheid, een gebroken gezin, en migratie-achtergrond. Een laag IQ is slechts één van de mogelijke oorzaken van een laag bereikt onderwijsniveau, en dus slechts één van de vele factoren die het risico op armoede bepalen.

(2) *Armoede is erfelijk omdat het IQ erfelijk is.*

Over de erfelijkheid van intelligentie is nog niet zo veel geweten. Hoe meer men ontdekt over erfelijkheid, hoe complexer het wordt. Vast staat wel dat het IQ gedeeltelijk door genetische aanleg bepaald wordt, maar ook gedeeltelijk door de omgeving waarin kinderen opgroeien, en door de stimulansen die hen (vooral op zeer jonge leeftijd) aangeboden worden (zie 7.2). Kinderen kunnen dus 'slimmer (of dommer) gemaakt worden'. Een evenwichtige voeding, een gezonde woning, een rustige en liefdevolle thuisomgeving, veel spelen en praten, voorlezen, enz. hebben een enorme invloed op de ontwikkeling van kinderen: je kan de effecten daarvan zien gedurende hun ganse verdere levensloop. Omgekeerd komen heel wat talenten bij jongeren in armoede nooit tot ontplooiing door de ontbering en het onrecht dat ze tijdens hun kindertijd meemaken.

Daarom is het belangrijk dat jonge en aanstaande ouders alle nodige ondersteuning krijgen om hun kleine kinderen in optimale omstandigheden te kunnen opvoeden. Vóórschoolse stimuleringsprogramma's zijn de beste hefboomen om de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken. Op dat vlak is in Vlaanderen nog veel werk aan de winkel.¹

1

Nicaise I. (2008), Het verschil maken met peuters en kleuters, in: NICAISE I., DESMEDT E. (red.), *Gelijke kansen op school: het kan! Zestien sporen voor praktijk en beleid*, Mechelen: Wolters-Plantyn, 2008, p.54-**